

etl. EESTI
TURBALIIT

Eesti soode ja turba kasutusest

MTÜ EESTI TURBALIIT
Erki Niitlaan

Sissejuhatus

Esimesed teated maaparandusest ja turba kaevandamisest Eestis pärinevad 17-st sajandist. Ulatuslikum maaparandus sai alguse Saaremaal 1769. a.

Esimesed teated turba mehhaniseeritud kaevandamisest pärinevad 1861. a Pärnumaalt, Sindist.

1910. a asutati Tooma soojaam.

1938. a võeti esimene soo, Ratva soo, kaitse alla.

ENSV Ministrite nõukogu 1981. a määrusega nr 340 võeti kaitse alla 30 sood.

1980date lõpuks on enam, kui 700 000 ha soid kuivendatud või sellest otseselt mõjutatud.

Kontseptsiooni kujunemine

1995. a jõustus Säästva arengu seadus. Seadus jagas Eesti loodusvarad taastuvateks ja mitte taastuvateks.

Turvast käsitleti selle seaduse kohaselt taastuva loodusvarana.

1996. a võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse "Turba säästev kasutamine", millega kehtestati turbale aastane kaevandamise piirmäär 2 780 000 t, mida 2006. a vähendati 2 653 000 tonnile.

Turba aastane kasutusmäär jagati eri maakondade vahel vastavalt maardlate ja tootmisväljakute paiknemisele.

Kontseptsiooni kujunemine

Turba aga ka mistahes teiste maavarade kaevandamiseks on vajalik maavara kaevandamise luba. Turba aastase kasutusmäära täitumise üle peetakse arvestust lubade põhisel.

2000. a võeti vastu Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuditeerimise seadus (asendati 2005. a), mille kohaselt on keskkonnamõju hindamine turba kaevandamise loa andmisel kohustuslik. Kuni 2008. a oli mõhu hindamine kohustuslik üle 150 ha suuruste mäeeraldiste taotlemisel, praegu pindalast sõltumata. Turba kaevandamist loetakse olulise keskkonnamõjuga tegevuseks.

Keskkonnamõju hindamine tuleb läbi viia mistahes turba kaevandamisega seotud keskkonnaloa (kaevandamise luba, vee erikasutusluba vms) taotlemisel, kui KMH on varasemalt tegemata.

Kontseptsiooni kujunemine

2006. a moodustati pärast Riigikontrolli vastavasisulist audit Keskkonnaministeeriumi juurde Turba ümarlaud. Ümarlaua koosseisu määrati nii turba, soode kui ka looduskaitse spetsialistid.

Ümarlaua ülesandeks sai kõigi olulisemate soode ja turbamaade kasutamisega seotud küsimuste, strateegiate, tegevuskavade, uuringuprojektide ja nende tulemuste arutamine ja soovitude andmine.

Ümarlaua soovitusel on tehtud ~10 uuringut.

2012. a võeti vastu Looduskaitse arengukava aastani 2020, millest öeldi, et turvas ei ole taastuv loodusvara ning edaspidi tuleb kaevandamiseks eelistada kuivenduse poolt ja muidu rikutud turbaalasid.

Kontseptsiooni kujunemine

etl. EESTI
TURBALIIT

2016. a soovib Keskkonnaministeerium viia Riigikokku 3. Maapõueseaduse.

Uusi turba kaevandamise lube võib anda ainult "Kasutatavate soode nimekirja" kantud turbaaladele kehtiva aastase kasutusmäära piires ja "Mahajäetud turbaalade nimekirja" kantud tootmisaladele aastamäära väliselt.

Kasutatavate soode nimekiri

Nimekirja kantakse inimtegevuse poolt mõjutatud turbamaad, millel puudub oluline looduskaitsealine väärtus. Kaitsealuseid, väärtuslikke või muidu heas looduslikus seisukorras sood nimekirja ei kanta.

Eelnõu tööversioonis on 180 - 200 maardlat või osa maardlast, kogupindalaga ~130 00 ha.

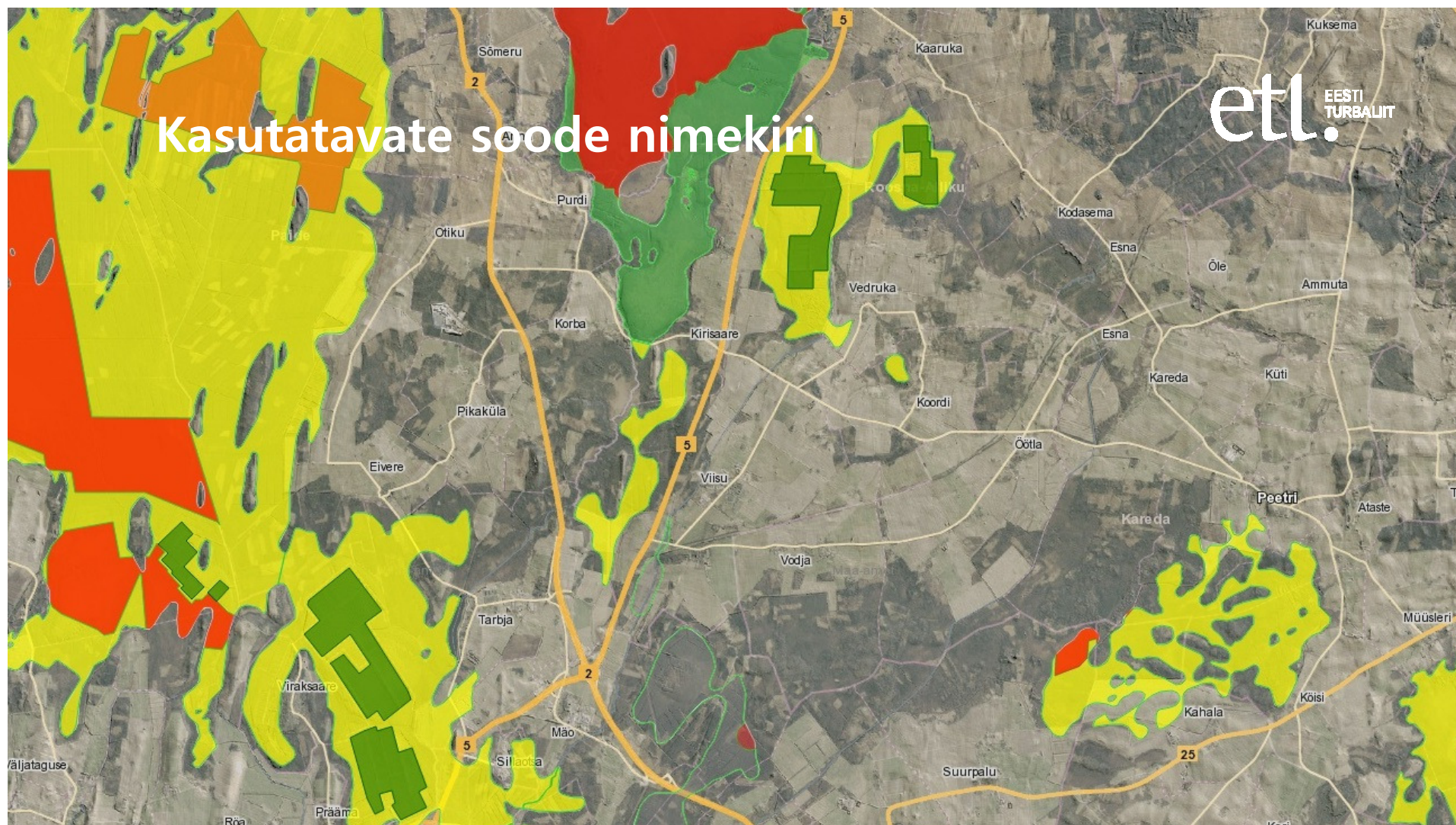
Nimekirja ettevalmistamine oli võimalik üksnes viimase kümnendi jooksul tehtud laiahaardeliste uuringute ja inventuuride tulemuste alusel.

Nimekirja koostamisse on kaasatud Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti ametnikud, sooteadlased, keskkonnaspetsialistid, vee spetsialistid ja tööstuse esindajad.

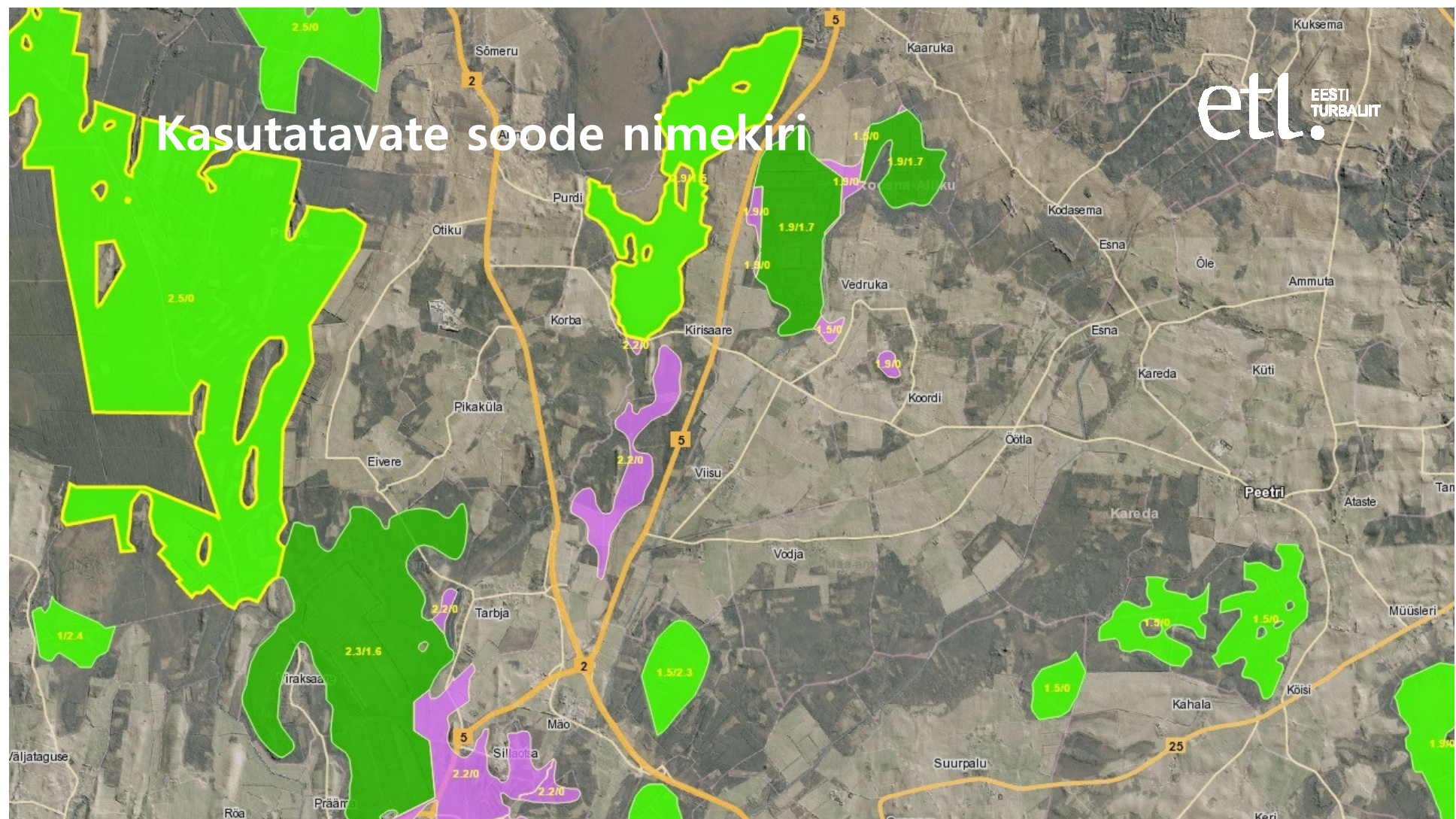
etl. EESTI
TURBAUIT

EESTI
TURBAUM

etl. EESTI TURBAUIT

etl. EESTI TURBALIIT

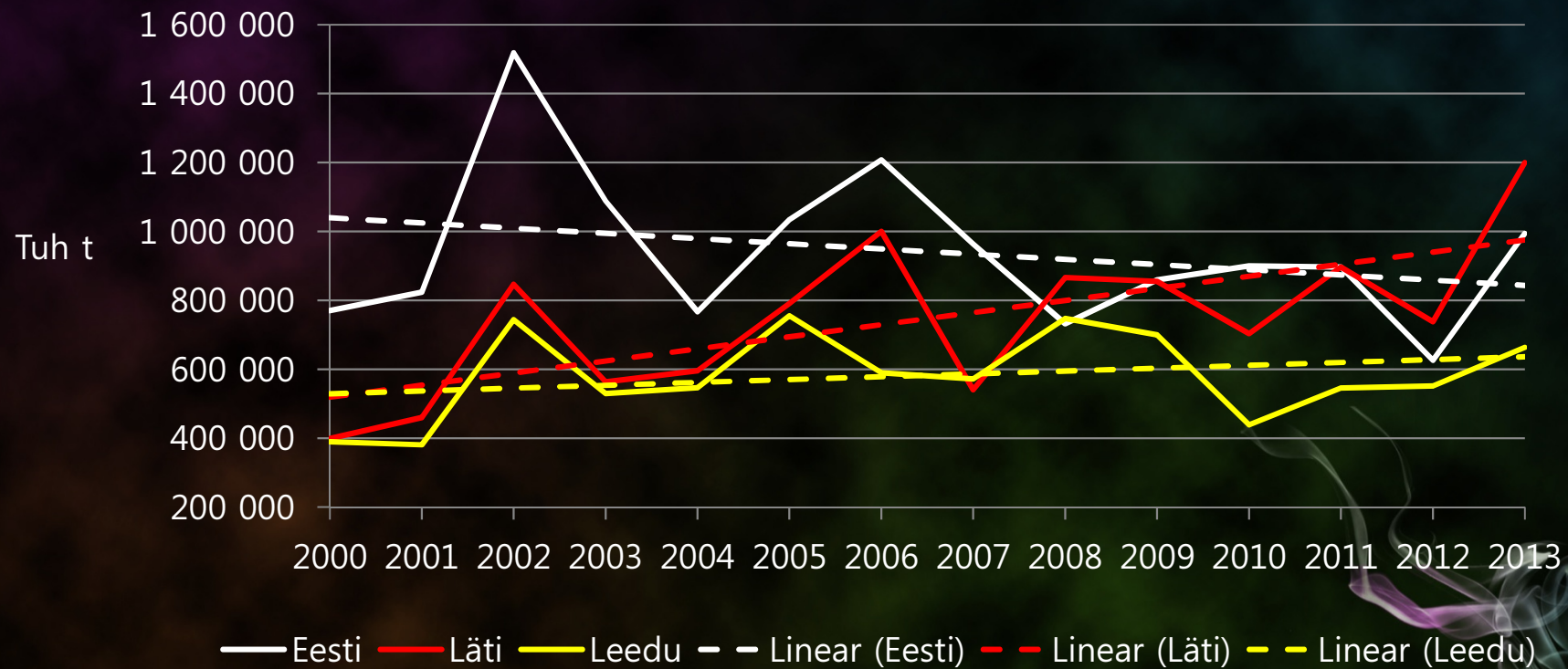
Kas siia võiks panna punkti?

etl. EESTI
TURBALIT

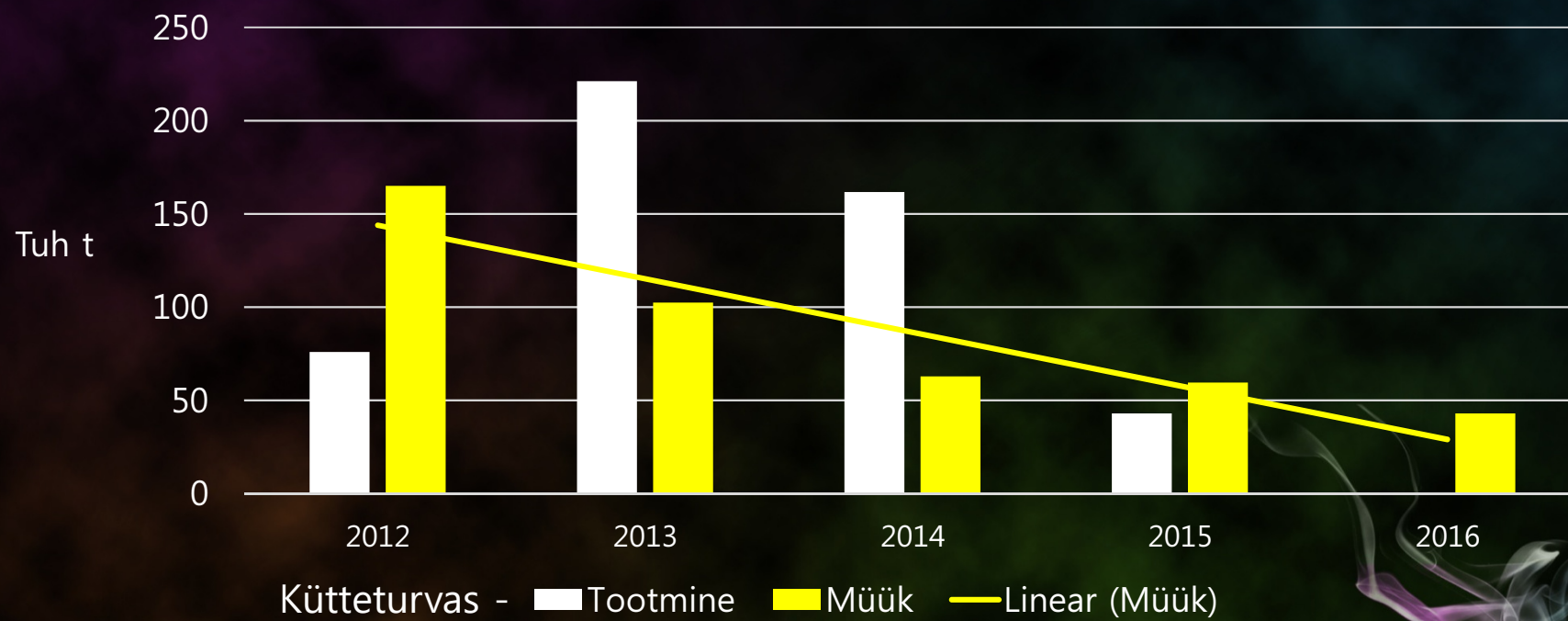
Tegelikkus

etl. EESTI
TURBALIIT

Tegelikkus

etl. EESTI
TURBALIIT

Tegelikkus

etl. EESTI
TURBALIIT

Elektrituruseaduses on elektrienergia tootmisele turbast efektiivsel koostootmise režiimil, võrreldes tootmisega taastuvatest kütustest, kehtestatud väiksem toetusmäär - vastavalt 0,032 ja 0,0537 €/kWh.

Projekti „Taastuenergiaallikate laialdasem kasutamine energia tootmiseks ning kaugküttevõrkude parendamine“ jms kaugküttesüsteemide renoveerimise toetuste tingimused on seatud selliselt, et toetuse saamisel ei ole lubatud renoveeritud katlamajades turvast kasutada.

Kuni 01.04.2016. a kehtiva Kaugkütteseaduse redaktsioon ei motiveerinud soojatootjaid kasutama odavamaid kütuseid.

Tegelikkus

Katelde arv võimsusgruppide kaupa				
Kütus	0,3 – 1,0 MW	1,0 – 10 MW	>10 MW	Kokku
Turvas	2	18	8	28
Puit	240	203	12	455

Kokku on Eestis katlamaju ligikaudu 800.

Tegelikkus

etl. EESTI
TURBALIIT

Turba energeetiline potentsiaal Eestis on sisuliselt võrdne põlevkiviga – põlevkivi aktiivvaru on 1 340 miljonit tonni ja energeetiline väärtus 1 170 PJ, hästilagunenud turba aktiivvaru on 835 miljonit tonni ja energeetiline väärtus 920 PJ.

Igal aastal mineraliseerub hinnanguliselt ~8 miljonit tonni turvast ehk 10 korda enam kui kaevandatakse ning selle rahaline väärtus tänaste kaevandamise õiguse tasu määrade juures 11 miljonit €.

Tegelikkus

etl. EESTI
TURBALIIT

Iga kaevandatud tonn turvast toob riigile väärtusahela jooksul maksude, aktsiiside ja tasude näol keskmiselt sisse 10 – 12 €.

Kaotatud ressursi näol jääb riigil igal aastal saamata 80 – 100 milj € ning üle 3/4 Eesti turba varust hävineb mõnesaja aastaga ilma tulu toomata.

Tootmise vähenemise ja restruktureerimisega seotult on viimase 10 aastaga turbaliidu liikmete töötajate arv langenud 1170-lt 2005. a, 630-le 2015. a.

Võib küsida miks?

etl. EESTI
TURBALIIT

Turvas on taastumatu loodusvara!

Paradoks: Metsamaa otstarbel kuivendatud turbamaadel kasvavat puitu käsitletakse taastuva kütusena. Sellise puidu osakaal kogu puidust on üsna märkimisväärne – üle 15%.

Kas meil on vaja juurutada uus mõiste – hävinev loodusvara?

Arvamus

Tasakaalustada keskkonnakaitse- ja majanduspoliitika:

Nimetada turvas Eesti õigusruumis juurdekasvu ulatuses kas osaliselt või aeglaselt taastuvaks loodusvaraks. Koos Balti- ja Põhjamaadega ning Iirimaaga nõuda vastava erisuse sisseviimist Euroopa Liidu õigusaktidesse.

Võrdsustada elektrituruseaduses elektri tootmisel turba kasutamisel efektiivsel koostootmisel ning taastuvate kütuste kasutamisel makstav toetusmäär. Turba fossiilsus on kompenseeritud läbi kaevandamise õiguse tasu ja CO₂ kvoodi.

Muuta viivitamatult KIK'i toetuse andmise kriteeriume ja lubada katlamajades, kus turba kasutamine on toetuse saamise tõttu praegu keelatud, see kasutusele võtta. Uute toetuste andmisel selline piirang kaotada.

Täna tähelepanu eest!

etl. EESTI
TURBALIT

Rahvusvahelisel märgalade päeval "põles" Eestis ära 22 000 t turvast, mis paiskas õhku 18 000 t CO₂-te ning riigil jäi saamata 240 000 €. Ja nii iga päev...